

Koekaivausraportti

Laitila, Untamalan kirkon ympäristö

10. - 28.7.1978

Museovirasto

Paula Purhonen ja Leena Söyrinki-Harmo

Arkistotiedot

Koekaivaus mahdollisten muinaisjäännösten toteamiseksi

Museovirasto ja Laitilan kaupunki

Kaivauksenjohtajat Paula Purhonen 10. - 13.7. ja Leena Söyrinki-Harmo 17. - 28.7.1978

Piirtäjä Jukka Vehmas, vastasi myös kaivauksen johdosta 14.7.1978

Apulaispiirtäjä Antti Heinonen

Laitila, Untamala

Peruskartta 1131 11

Kirkon koordinaatit YKJ P: 6767416 I: 3209250

Kertomuksen liitteet: 7 valokuvataulua, joissa yhteensä 26 mustavalkoista kuvaa

Kartat:

Kopio-ote suunnitelmakartasta (mahdollisesti kylän kehittämissuunnitelma)

Kopio-ote suunnitelmakartasta (mahdollisesti vesijohdon runkoputki), vrt. Hirviluodon tarkastuskertomus

Yleiskarttaluonnos 1:500

Vaaituskarttoja 1:100 3 kpl

Tasokarttoja 1:20 6 kpl

Profiilikartta 1:20

Aikaisemmat tutkimukset kaivaus Ella Kivikoski 1952

tarkastus Anna-Liisa Hirviluoto 1961

Untamalan kirkko sijaitsee harjun eteläosassa mäen laella ja sitä ympäröi vanha hautausmaa ja sen kiviaita. Hautausmaalla on ns. Kalevanpojan viikatteentikku, jonka vieressä olevat mahdollisesti varhaiskeskiaikaiset haudat Ella Kivikoski tutki vuonna 1952. Läheistä Heinikkalan taloa korjattaessa vuonna 1960 löytyi Heinikkalan hautalöytö (KM 15140), jonka löytöpaikan Anna-Liisa Hirviluoto tarkasti keväällä 1961.

Koekaivauksella pyrittiin selvittämään, onko mäellä kirkkomaan kiviaidan ulkopuolella hautauksia tai muita kiinteitä muinaisjäännöksiä. Määrärahoja oli niukalti, kaivauksenjohtajat olivat paikalla oman työaikansa puitteissa peräkkäin, ja kunta maksoi osa-aikaisen piirtäjän sekä kaivausapulaisten palkan. Kaikkiaan selvitettiin noin 1500 m² alue. Koeruutujen ja -ojien yhteinen pinta-ala oli 98 m².

Kentällä käytössämme olleet yleiskartat olivat laadullisesti heikkoja kopioita erilaisista suunnitelmakartoista, ja hankalien mittausolosuhteiden vuoksi kentällä piirretty yleiskarttaluonnos mittakaavassa 1:500 ei ehkä ole aivan mittatarkka. Maasto-olosuhteiden ja muiden näköesteiden takia käytettiin useampia kiintopisteitä, mutta mittaustulokset pyrittiin jo kentällä korjaamaan yhtenäisiksi. Päälinjojen vaaituskartat piirrettiin mittakaavaan 1:100, taso- ja profiilikartat mittakaavaan 1:20. Karttoja ei ole piirretty puhtaaksi.

Kirkon länsipuolelle (eli kirkkomaan aidan luoteispuolelle) paalutettiin päälinja suunnassa 321° ja sille kohtisuora linja. Linjat leikkaavat pisteessä 100/100. Linjojen suuntaisesti avattiin koeruutuja 1x2 m. Aluksi avattiin noin joka kolmas ruutu. Kohtisuoraan päälinjalle vedettiin vielä linja pisteestä 100/74 rinnettä alas tiehen asti ja myös sen suuntaisesti avattiin koeruutuja.

Toinen luoteis-kaakkoissuuntainen linja paalutettiin kirkkomaan lounaispuolelle linjalle 118. Sen suuntaisesti avattiin koeoja 117/108 – 117/122. Ruudusta 117/114 esiin tulleen kiveyksen luonteen selvittämiseksi laajennettiin aluetta avaamalla ruudut 116/114 ja 118-119/114 sekä osittain ruudut 117-118-119/113.

Kirkon pohjoispuolelle eli kirkkomaan aidan koillispuolelle paalutettiin myös linja suunnassa 321 astetta linjalle 72 välille 120 – 152 ja sille lyhyt poikkilinja kohdalle 146 sekä avattiin koeruutuja 1x2 niiden suuntaisesti.

Kirkkomaan aidan kaakkoispuolelle voitiin kaivaa vain pari 1x1 m koekuoppaa, koska siellä on jyrkkä tienpenkka.

Maaperä koko alueella oli moreenia, jossa oli paikoin tiheässä kiviä, tavallisesti lähellä pintaa. Luontaisten kivien ja mahdollisesti tarkoituksellisesti tehdyn kiveyksen erottaminen oli vaikeata. Ohuen turvekerroksen alla oli monin paikoin tummaa, osin

nokista maata kivien seassa, mutta ei juurikaan niiden alla. Tumman kerroksen paksuus oli yleensä noin 15 -20 cm, ruuduissa 117 paikoin enemmän. Kerroksen tummuus johtui luultavasti pääosin siitä, että paikalla on asuttu pitkään ja suuri osa tutkimusalueesta oli vanhaa piha- tai peltomaata. Syvemmällä maa oli puhdasta soraa. Koeruutuja kaivettiin ensin lastoilla, mutta puhdasta maata yleensä lapioilla. Koeruudut kaivettiin 50 – 60 sentin syvyyteen. Valtaosa ruuduista oli löydöttömiä. Niistä löytyi vain pari lasitetun saviastian palaa, nauvoja ja tiilenpaloja sekä palamattomia luunpaloja.

Alueelta ei löytynyt mitään hautauksiin viittaavaa. Ainoa selvä rakenne oli kirkkomaan lounaispuolisella tasanteella ruuduissa 117- 119/114 tutkitun kivetyn kellarikuopan jäännökset. Kellarin seiniä kiersi kehämäinen kiveys. Se alkoi hahmottua tasosta 4 lähtien. Kivikerroksia oli 3-4. Osaa kivistä oli lohkottu, osa oli täysin luontaisia. Seinien kiveys ei luultavasti ole jatkunut aivan maalattiaan asti. Kivikehän kapealla lounaissivulla oli portaat. Kellarin ovi on ilmeisesti romahtanut sisään, koska pohjalta löytyi rautainen avain sekä mahdollisia saranan paloja ja hiven hiiltynyttä puuta. Kellarikuoppa oli täytynyt tai täytetty maalla ja kivillä, joukossa oli myös tiilenpaloja. Romahtamisvaaran ja ajanpuutteen vuoksi kellari kaivettiin vain sisäpuolelta pohjaan.

Kaivauslöytöjä ei katsottu tarpeelliseksi luetteloida.

Kaivauksen päätteeksi kuopat ja koeoja peitettiin. Maahan lyötiin metallipiikit kohtiin 100/100, 82/100 ja 100/90.

Helsingissä 12.2.2018

Leena Söyrinki-Harmo